

Udskriftsdato: 15. december 2025

CIR1H nr 9520 af 01/07/2024 (Gældende)

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Ulovlig tvang (§ 260)

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: CMS VB 10231

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Ulovlig tvang (§ 260)

1. Overblik og tjekliste

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

2.1. Fremskaffelse af oplysninger til brug for vurdering af frakendelsesspørgsmål efter arvelovens § 48

Efter arvelovens § 48, stk. 2, kan det ved dom bestemmes, at en person, der har groft krænket en slægtssarving (børn, forældre, bedsteforældre og adoptivbørn), fradømmes retten til arv, forsikringssummer, pensioner eller andre ydelser, der er afhængige af den pågældendes død.

Udtrykket ”groft krænket” omfatter bl.a. ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260.

Se i Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om Drab (§ 237).

3. Forberedelse

3.1. Påstand om rettighedsfrakendelse efter arvelovens § 48

Efter arvelovens § 48, stk. 2, kan det ved dom bestemmes, at en person, der har groft krænket en slægtssarving (børn, forældre, bedsteforældre og adoptivbørn), fradømmes retten til arv, forsikringssummer, pensioner eller andre ydelser, der er afhængige af den pågældendes død.

Udtrykket ”groft krænket” omfatter bl.a. ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260.

Se i Rigsadvokatmeddelelsen om forelæggelse mv. i afsnittet om Drab (§ 237).

4. Jura

4.1. Genopdragelsesrejser

Straffelovens § 260, stk. 1, om ulovlig tvang kan efter omstændighederne finde anvendelse i forbindelse med såkaldte genopdragelsesrejser, f.eks. i situationer, hvor en person ved vold eller trussel om vold er blevet tvunget til at tage ophold i et andet land.

4.2. Tvangsægteskaber (§ 260, stk. 2)

Straffelovens § 260, stk. 2, har en skærpet strafferamme på indtil 4 års fængsel for ulovlig tvang i forbindelse med indgåelse af ægteskab. Den skærpede sidestrafferamme finder tilsvarende anvendelse, hvis nogen ved ulovlig tvang tvinges til at indgå registreret partnerskab, jf. § 3, stk. 2, i lov om registreret partnerskab.

Forhøjelsen af strafferammen har til formål at afspejle samfundets stærke afstandtagen fra tvangsægteskaber, og at strafpåstanden ved tvang til indgåelse af ægteskab bør afspejle denne forbrydelses grovhed og

særligt indgribende betydning for ofret, idet der er tale om, at ofret tvinges til at påtage sig en i princippet livslang forpligtelse af en dybt personlig karakter.

Der henvises til forarbejderne til lov nr. 316 af 30. april 2008 (L 68 af 6. februar 2008, de almindelige bemærkninger, pkt. 1 og pkt. 3).

Straffelovens § 260, stk. 2, omfatter også tvang til en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller andre ægteskabslignende forhold end religiøse vielser samt tvangsmæssig fastholdelse i et sådant ægteskab eller forhold. Udvidelsen af tvangsægteskabsbegrebet til at omfatte andet ægteskabslignende forhold og fastholdelse i et tvangsægteskab eller –forhold er indført ved lov nr. 415 af 13. marts 2021 og finder således udelukkende anvendelse på forhold, der er begået efter lovens ikrafttræden den 15. marts 2021.

Formålet er at ligestille religiøse vielser og andre ægteskabslignende forhold med tvangsægteskaber i straffelovens forstand, idet mange kvinder er blevet tvunget ind og fastholdt i et ægteskabslignende parforhold baseret på en religiøs vielse eller et ritual uden tilstedeværelse af en religiøs autoritet. Der kan også være tale om indgåelse af en mundtlig eller skriftlig ægteskabskontrakt eller lignende.

Som eksempel på en religiøs vielse nævnes i forarbejderne til loven de såkaldte ”nikah-forhold”, som er den mest almindelige betegnelse for et ægteskab i islam, men som er en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed. Med indgåelse af ’andet ægteskabslignende forhold’ forstås en forbindelse mellem to mennesker, der indgås i henhold til regler, der gælder i en bestemt gruppe, og som indebærer, at parterne af denne gruppe vil blive anset for ægtefæller med tilhørende rettigheder og pligter over for hinanden. Der er ikke krav om, at reglerne skal være nedfældet skriftligt, men de skal tage stilling til spørgsmålet om ophævelse af forholdet (eller at forholdet ikke kan ophæves).

Det er en betingelse for at henføre fastholdelse ved tvang i et ægteskab eller forhold under den skærpede strafferamme i § 260, stk. 2, at forholdet er indgået under de omstændigheder, der er anført ovenfor. Det faktum, at forholdet over tid får en ægteskabslignende karakter, fordi man eksempelvis flytter sammen og får børn sammen, vil derimod ikke være tilstrækkeligt til at karakterisere forholdet som et ægteskabslignende forhold i bestemmelsens forstand. Fastholdelse ved tvang i et sådant forhold vil i stedet skulle henføres under straffelovens § 260, stk. 1.

Forældelsesfristen for overtrædelse af straffelovens § 260, stk. 2, vil tidligst skulle regnes fra den dag, den forurettede fylder 21 år, jf. straffelovens § 94, stk. 4. Hvis gerningsmanden ved vold, ulovlig tvang efter § 260 eller på anden måde ved en strafbar handling har tvunget forurettede til at undlade at anmelde lovovertrædelsen til politiet, vil forældelsesfristen dog tidligst skulle regnes fra det tidspunkt, hvor tvangen er ophørt.

Der henvises til forarbejderne til lov nr. 434 af 1. maj 2013 (L 143 af 6. februar 2013, de almindelige bemærkninger, pkt. 1 og pkt. 2.2.) og lov nr. 415 af 13. marts 2021 (L 126 A af 16. december 2020, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.2.3.).

Der kan efter omstændighederne straffes for ulovlig tvang i sammenstød med bl.a. straffelovens § 266 og §§ 245 og 246.

4.3. Beklædningsgenstande (§ 260, stk. 3)

Straffelovens § 260, stk. 3, har en skærpet strafferamme på indtil 4 års fængsel for ulovlig tvang i tilfælde, hvor nogen tvinges til at bære en beklædningsgenstand, der skjuler vedkommendes ansigt.

Formålet med forhøjelsen af strafferammen er at afspejle, at denne særlige form for ulovlig tvang indebærer et alvorligt indgreb i den personlige frihed, der vil kunne have væsentlige og vidtrækkende konsekvenser for den pågældende.

Som eksempler på beklædningsgenstande, der skjuler vedkommendes ansigt, kan nævnes burka, niqab og anden lignende beklædning.

Der henvises til forarbejderne til lov nr. 651 af 15. juni 2010 (L 181 af 24. marts 2010, de almindelige bemærkninger, pkt. 1 og pkt. 4).

Der kan efter omstændighederne straffes for ulovlig tvang i sammenstød med bl.a. straffelovens § 266 og §§ 245 og 246.

4.4. Forbud mod religiøse vielser af mindreårige (§ 260 a)

Efter ægteskabslovens § 2, må den, som er under 18 år, ikke indgå ægteskab. Det fremgår af forarbejderne til loven, at der er tale om en absolut aldersgrænse for indgåelse af ægteskab, som det ikke er muligt at dispensere fra.

Ved lov nr. 415 af 13. marts 2021 er der i forlængelse heraf indført en ny bestemmelse i straffelovens § 260 a, hvorefter den, som forestår en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller indgåelse af et andet ægteskabslignende forhold med en person under 18 år, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. Begreberne religiøs vielse og andet ægteskabslignende forhold skal forstås i overensstemmelse med det ovenfor under pkt. 4.2. anførte. Det er ikke et krav, at der foreligger nogen form for tvang i forbindelse med indgåelsen af den religiøse vielse eller det ægteskabslignende forhold.

På samme måde straffes den, som lader sit barn indgå i en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller i et andet ægteskabslignende forhold, og den, som efter at være fyldt 18 år frivilligt indgår i en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller i et andet ægteskabslignende forhold med en person under 18 år.

I forhold til forældrenes strafansvar er det både aktive handlinger og passivitet i forhold til barnets indgåelse af en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller andet ægteskabslignende forhold, der er omfattet af bestemmelsen. En forælder, der har kendskab til, at barnet vil indgå et sådant forhold, men som undlader at underrette f.eks. de sociale myndigheder, barnets skole eller politiet, eller som på anden måde undlader at søge at forhindre den religiøse vielse eller det ægteskabslignende forhold, vil således kunne straffes efter bestemmelsen, forudsat at vedkommende har forsæt med hensyn til, at barnet indgår en religiøs vielse mv.

I forhold til den, som efter at være fyldt 18 år frivilligt indgår i en religiøs vielse eller andet ægteskabslignende forhold, beror strafbarheden af, om personen deltager af egen fri vilje. Frivillighed (og dermed også ufrivillighed) kan komme til udtryk ved ord og handling eller kan fremgå af den konkrete situation og sammenhæng. Der skal således foretages en konkret helhedsbedømmelse af samtlige omstændigheder

i sagen, og der skal i den forbindelse tages højde for, om f.eks. passivitet er udtryk for frivillighed, eller for at den pågældende selv er underlagt social kontrol eller udsat for pression. Frivilligheden vurderes objektivt, herunder ud fra personens ord og handlinger, og ikke ud fra personens indre overbevisning.

Ved vurderingen af personens frivillighed vil den pågældendes alder og livssituation kunne tages i betragtning, således at hvis en person, der lige er fyldt 18 år, er hjemmeboende og økonomisk afhængig af sine forældre og underlagt stort socialt pres, bør der ikke stilles strenge krav til, at den pågældende har sagt aktivt fra over for vielsen mv. Modsat vil det kunne forventes, at en væsentligt ældre person, der er økonomisk uafhængig af sine forældre, aktivt siger fra, og der vil i disse situationer være en klar formodning for, at indgåelsen var frivillig, medmindre den pågældende var udsat for ulovlig tvang som defineret i straffelovens § 260.

Det er alene selve indgåelsen af en religiøs vielse eller andet ægteskabslignende forhold, som beskrevet ovenfor under pkt. 4.2., der er omfattet af bestemmelsen. Det faktum, at forholdet over tid får en ægteskabslignende karakter, fordi en mindreårig flytter sammen med sin kæreste og får børn, vil ikke i sig selv være strafbart.

Bestemmelsen finder anvendelse på forhold, der er begået efter lovens ikrafttræden den 15. marts 2021.

Forældelsesfristen for overtrædelse af straffelovens § 260 a vil tidligst skulle regnes fra den dag, den forurettede fylder 21 år, jf. straffelovens § 94, stk. 4. Hvis gerningsmanden ved vold, ulovlig tvang efter § 260 eller på anden måde ved en strafbar handling har tvunget forurettede til at undlade at anmelde lovovertrædelsen til politiet, vil forældelsesfristen dog tidligst skulle regnes fra det tidspunkt, hvor tvangen er ophørt.

Der henvises til forarbejderne til lov nr. 415 af 13. marts 2021 (L 126 A af 16. december 2020, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.3.).

5. Straf og andre retsfølger

5.1. Strafpåstande ved overtrædelse af § 260, stk. 1

I sager, hvor der alene er sket domfældelse for ulovlig tvang, eller hvor dette har været hovedforholdet i sagen, må straffene for overtrædelse af straffelovens § 260 i almindelighed antages at ligge på mellem 40 dages og 6 måneders fængsel afhængig af de konkrete omstændigheder i sagen, herunder om der har været anvendt vold. Der er dog også enkelte eksempler på sager, hvor straffen er udmålt lavere, herunder til dagbøder, ligesom der er enkelte eksempler på sager, hvor straffen er udmålt til mere end 6 måneders fængsel.

5.1.1. Strafpåstande ved overtrædelse af § 260, stk. 1, jf. § 81, nr. 15 (ulovlig tvang af ydmygende karakter)

Efter straffelovens § 81, nr. 15, skal det i almindelighed indgå som en skærpende omstændighed, at gerningen har ydmygende karakter.

Bestemmelsen blev indført ved lov nr. 665 af 11. juni 2024, der trådte i kraft den 1. juli 2024.

Bestemmelsen vil omfatte gerninger, der har ydmygende elementer, som ligger ud over den ydmygelse, der i almindelighed er forbundet med at blive udsat for en forbrydelse. Den foreslåede bestemmelse vil således omfatte ydmygende elementer, der ikke er en almindelig del af gerningsindholdet i den straffebestemmelse, som gerningspersonen har overtrådt.

Eksempelvis vil vold i form af slag og spark omfattet af straffelovens § 244, stk. 1, ikke i sig selv skulle anses for at have særskilt ydmygende karakter, da den ydmygelse, der måtte ligge heri, må anses som en almindelig del af gerningsindholdet i straffelovens § 244. Udøves volden i forbindelse med andre ydmygende elementer, f.eks. at forurettede tvinges til at kysse gerningspersonens sko, gø som en hund eller tvinges ned på knæ for at sige undskyld, vil der være tale om ydmygende elementer, som ligger ud over den ydmygelse, der er en almindelig del af gerningsindholdet.

Det ydmygende element kan efter omstændighederne også knytte sig til den konkrete strafbare handling, hvis handlingens ydmygende element ligger ud over den ydmygelse, der må anses som en almindelig del af gerningsindholdet. Det vil eksempelvis være tilfældet ved legemsangreb, hvor den forurettede overhældes med urin.

Det forudsættes, at straffen for vold, jf. straffelovens §§ 119, 244 og 245, og ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260, af ydmygende karakter skærpes med 50 pct. i forhold til, hvad straffen er i dag. Skærpelsen vil således skulle fastsættes i forhold til det gældende niveau, hvor domstolene allerede i dag ved straffastsættelsen har tillagt ydmygelsen vægt som en skærpende omstændighed.

Fastsættelsen af straffen vil fortsat bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen, og det angivne strafniveau vil kunne fraviges i op- og nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpende eller formildende omstændigheder, jf. herved de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10. Der henvises til forarbejderne til lov nr. 665 af 11. juni 2024 (L 150 af 10. april 2024).

5.2. Strafpåstande ved overtrædelse af § 260, stk. 2

Strafpåstanden i sager, der er omfattet af § 260, stk. 2, skal tage udgangspunkt i, at der skal ske en væsentlig forhøjelse af den straf, der kan forventes udmålt for overtrædelse af straffelovens § 260, stk. 1, se hertil pkt. 5.1. samt forarbejderne til lov nr. 316 af 30. april 2008 (L 68 af 6. februar 2008, de specielle bemærkninger til § 1).

Der er ikke i hidtidig praksis eksempler på sager, hvor der er domfældt for at have tvunget nogen til at indgå ægteskab.

Det vil ved fastsættelsen af strafpåstanden i den enkelte sag have betydning, hvilken tvang der har været anvendt, herunder om der har været anvendt vold eller trusler om vold eller frihedsberøvelse, og hvilket omfang og hvilken tidsmæssig udstrækning den udøvede tvang har haft. Også den tvungne persons alder og afhængighed af den, der udøver tvangen, kan have indflydelse på strafudmålingen, ligesom det kan have betydning, hvis flere gerningsmænd har handlet i forening. Det vil også kunne indgå i vurderingen, om tvangen har virket, således at straffelovens § 260 er fuldbyrdet, eller om der alene straffes for forsøg, jf. straffelovens § 21.

Se hertil forarbejderne til lov nr. 316 af 30. april 2008 (L 68 af 6. februar 2008, de specielle bemærkninger til § 1).

I betragtning af de alvorlige konsekvenser for ofret i sager om tvangsægteskab bør straffpåstanden imidlertid ligge betydeligt over de højeste straffe, der udmåles for overtrædelse af straffelovens § 260, stk. 1. Der henvises til forarbejderne til lov nr. 316 af 30. april 2008 (L 68 af 6. februar 2008, de almindelige bemærkninger, pkt. 3).

De samme betragtninger gør sig gældende i forhold til tvang til en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller andet ægteskabslignende forhold. Der henvises til forarbejderne til lov nr. 434 af 1. maj 2013 (L 143 af 6. februar 2013, de specielle bemærkninger til § 1).

Den skærpede strafferamme i stk. 2 skal anvendes, selv om den konkret forskyldte straf ikke overstiger normalstrafferammen på 2 års fængsel i stk. 1.

5.3. Strafpåstande ved overtrædelse af § 260, stk. 3

Strafpåstanden i sager om ulovlig tvang, der kan henføres under straffelovens § 260, stk. 3, skal ligge betydeligt over de højeste straffe, der udmåles for overtrædelse af straffelovens § 260, stk. 1, se hertil pkt. 5.1. Der kan bl.a. lægges vægt på de forhold, der er nævnt i forarbejderne til straffelovens § 260, stk. 2, jf. pkt. 5.2.

Se i øvrigt forarbejderne til lov nr. 651 af 15. juni 2010 (L 181 af 24. marts 2010, de almindelige bemærkninger, pkt. 4).

Den skærpede strafferamme i stk. 3 skal anvendes, selv om den konkret forskyldte straf ikke overstiger normalstrafferammen på 2 års fængsel i stk. 1.

5.4. Strafpåstande ved overtrædelse af § 260 a

Strafpåstanden i sager om indgåelse af religiøs vielse eller andet ægteskabslignende forhold med en person under 18 år skal afspejle de mulige negative konsekvenser, indgåelsen af den religiøse vielse mv. har haft eller ville kunne få for barnet, om den pågældende aktivt har fremmet indgåelsen, eller om der alene har været udvist passivitet, og om gerningsmanden selv har været undertrykt eller udsat for pression.

Straffen udmåles i overensstemmelse med principperne for udmåling af straffen for overtrædelser af straffeloven, som har en tilsvarende strafferamme, herunder navnlig ulovlig tvang efter straffelovens § 260. I tilfælde, hvor én af parterne ved ulovlig tvang efter straffelovens § 260 tvinges til at indgå den religiøse vielse uden borgerlig gyldighed eller det andet ægteskabslignende forhold, vil der skulle straffes efter denne bestemmelse i stedet.

Der henvises til forarbejderne til lov nr. 415 af 13. marts 2021 (L 126 A af 16. december 2020, de almindelige bemærkninger, pkt. 2.3.3.).

6. Efter dom

6.1. Domme til Vidensbasen

Anklageren skal overveje, om dommen er egnet til at indgå i Anklagemyndighedens Vidensbase.

Vidensbasen skal dels indeholde afgørelser, som afspejler straffniveaut, praksis for rettighedsfrakendelse og andre retsfølger mv., dels afgørelser af mere principiel karakter, hvor der er taget stilling til et eller flere uafklarede spørgsmål i relation til bestemmelsernes anvendelsesområde, fortolkning mv.

En afgørelse kan også have generel betydning, hvis den f.eks. indeholder en sagkyndig erklæring eller anden faglig udtalelse, som vil være anvendelig i andre sager.

Domme til Vidensbasen sendes på mail til vidensenheden@ankl.dk med en kort begrundelse for indstillingen. Domme til Vidensbasen skal være endelige.

6.2. Underretning om frakendelse efter arvelovens § 48

De pågældende forsikringsselskaber, pensionskasser mv. samt skifteretten skal underrettes, når der ved endelig dom er truffet afgørelse om frakendelsesspørgsmålet.

7. Love og forarbejder

Straffeloven - seneste hovedlov

- Lovbekendtgørelse nr. 1650 af 17. november 2020 - Straffeloven

Relevante forarbejder

- Lov nr. 415 af 13. marts 2021 om ændring af straffeloven, lov om pas til danske statsborgere m.v. og udlændingeloven (L 126 A af 16. december 2020 forslag til lov om ændring af straffeloven, lov om pas til danske statsborgere m.v. og udlændingeloven)
- Lov nr. 434 af 1. maj 2013 om ændring af straffeloven, udlændingeloven og lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning (L 143 af 6. februar 2013 forslag til lov om ændring af straffeloven, udlændingeloven og lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning)
- Lov nr. 651 af 15. juni 2010 om ændring af straffeloven (L 181 af 24. marts 2010 - forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven)
- Lov nr. 316 af 30. april 2008 om ændring af straffeloven (L 68 af 6. februar 2008 forslag til lov om ændring af straffeloven)
- Lov nr. 665 af 11. juni 2024 Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love (L 665 af 11. juni 2024)

Rigsadvokaten, den 1. juli 2024

RIGSADVOKATEN

/ Rigsadvokaten